

YENİ DOĞMUŞ KÖPEK, KEDİ YAVRULARININ HASTALIKLARI ve REANİMASYONU

Erkrankungen Neugeborener Hunde-und Katzenwelpen und Ihre Reanimation

İsmail KIRŞAN* Adem ŞENÜNVER* Huriye HOROZ* M. Ragıp KILIÇARSLAN*

ÖZET

Yeni doğmuş köpek ve kedi yavrularının ilk yaşam günlerinde değişik olumsuz faktörlerden dolayı enfeksiyöz veya enfeksiyöz olmayan hastalıklar ortaya çıkabilir. Bu hastalıkların erken zamanda teşhis edilmesi ve tedavisi çok önemlidir. Çünkü köpek ve kedi yavruları hemen doğum sonrası dönemde hastalıklara fevkalade duyarlı olup, bu hastalıklar oluştuğunda ise derhal belirli tedbirlerin alınması gerekir.

Bu yazıda yeni doğmuş köpek ve kedi yavrularının hastalıkları ve onların yoğun bakımı anlatıldı.

Anahtar Sözcükler: Yeni doğmuş köpek ve kedi yavruları, Yoğun bakım.

ZUSAMMENFASSUNG

Bei neugeborener Welpen können in den ersten Lebenstagen wegen unterschiedlicher störfaktoren infektiöse-oder nichtinfektiöse krankheiten auftreten.

Die frühzeitige diagnose und die behandlung der krankheiten neugeborener welpen sind sehr wichtig, weil hunde-und katzenwelpen in der neugeborenenphase besonders anfällig gegenüber krankheiten sind.

Deswegen sollte man sofort während dieser krankheiten der welpen bestimmte maßnahmen ergreifen.

Es wurden die erkrankungen neugeborener hunde-und katzenwelpen und ihre reanimation kurz beschrieben.

Schlüsselwörter: Neugeborene hunde-und katzenwelpen, Reanimation.

Hem köpek yetiştiriciliğinde ve hem de kedi yetiştirilmesinde yeni doğmuş yavrularda çeşitli bozukluklar ve hastalıklarla karşılaşmaktadır (1,2).

Köpek ve kedi yavrularında doğum öncesinde, doğum esnasında ya da doğumdan sonraki birkaç gün içerisinde gelişen ölüm olaylarının nedenleri; 1. Doğumsal anomaliler, 2. Enfeksiyöz olmayan hastalıklar, 3. Enfeksiyöz hastalıklar olmak üzere üç grupta toplanmaktadır (1-3).

Bunlardan doğumsal anomaliler köpek ve kedi yavrularında ender olarak rastlanılan bozukluklar olup, bu tip vakalar genel olarak kardiovasküler sistemde, respiratorik sistemde, sindirim ve ürogenital sistemde oluşmuş deformasyonlardır. Ancak bu deformasyonları teşhis etmenin güç olduğu ve hayvanlarda yapılacak otopsi bulguları neticesinde teşhis edilebileceği bildirilmiştir (1,2).

Canlı doğmuş fakat anamolili köpek ve kedi yavrularında oluşan deformasyonun derecesine ve lokalize olduğu yere göre yavruların bu bozukluklarla birlikte yaşamlarını sürdürebileceği ya da bunların yaşama şanslarının zayıf olduğu ve birkaç gün içerisinde öldükleri belirtilmektedir (1,3).

İkinci sırada yer alan enfeksiyöz olmayan hastalıklara ise yeni doğmuş köpek ve kedi yavrularında daha sıkça rastlanılmakta ve bu bozuklukların başında da hipoksiya (oksijen yetersizliği) gelmektedir (1-6).

Oksijen yetersizliği yavru uterusunda bulunduğu sırada ya da yavrunun doğum kanalına girdiği dönemde, özellikle plasantasyonun zamanından önce çözülmesi ve plasentar sahada oluşan kanamalar sonucu meydana gelir. Oksijen yetersizliğinin oluşmasında diğer bir faktör de doğum anında sık aralıklarla ve yüksek dozlarda yapılan oksitosin enjeksiyonlarıdır. Oksitosinin genel olarak uygulanma zamanı yav-

uların kanala girdiği ve sancuların kesilmiş olduğu dönem olup, bu dönemden önce yapılan oksitosin enjeksiyonları yavrularda hipoksiya'nın şekillenmesine yol açabilir. Çünkü oksitosin sancı başlatıcı etkisinin yanında yavruyu anneye bağlayan göbek kordonundaki damarlarda daralma meydana getirerek yavruya gelen kan akımında yetersizlik oluşturduğu, dolayısıyla yavrunun dokularında ihtiyaç duyduğu oksijen oranının azalmasına paralel olarak bir hipoksiya durumunun ortaya çıktığı saptanmıştır (1-3,5).

Köpek ve kedi yavrularında hipoksiya durumu vücut mukozalarının mavimsi-mor bir renk almasıyla teşhis edilir. Aynı zamanda böyle yavrularda inilti şeklinde ses duyulur. Ağır olgularda ise yavrular soluk almada güçlük çekerler ve yavru sularının yutulması tehlikesi vardır. Oksijen yetersizliğinin birkaç saat boyunca devam etmesi halinde ise merkezi sinir sisteminde ve kalp kasında geriye dönüşümlü olmayan hasarlar oluşur, hayvanlarda kramplar şekillenir, bunların sonucunda da kısa süre içerisinde yavrularda ölüm meydana gelmektedir (1,2,4).

Oksijen yetersizliğinin olduğu vakalarda tedavi amacıyla solunum sistemi derhal yoğun bir şekilde desteklenmeli ve eğer mümkünse oksijen uygulaması yoluna gidilmelidir. Yavrunun doğumundan hemen sonra yavru ters çevrilip arka ayaklarından başaşağı pozisyonda tutulur ve hafif akan musluk suyu altında ense kısmı yıkanmalı ve aynı zamanda göğüs kafesi üzerine de baş ve işaret parmakları yardımı ile ritmik masajlar yapılmalıdır. Bunları takiben hemen ilaç uygulamalarına geçilmelidir. Bu amaçla % 0.1'lik Atropin sulfat solüsyonu köpek yavrularına 0.5 cc, kedi yavrularına 0.1-0.2 cc dozunda deri altı yolla enjekte edilmelidir (2).

Son yıllarda yeni doğmuş yavrularda hipoksiya tedavisinde opioid-peptid-antagonistleri de başarıyla kullanılmaktadır. Çünkü solunumun depresyonu ve kalp-dolaşım sisteminin negatif yönde tesir altına alınması bugünkü bilgilere göre endojen-opioid-peptidler (EOP) ile oluşturduğu bildirilmektedir. Endojen opioid-peptid reseptörleri vücutta hem kalp-dolaşım sisteminde ve hem de medulla oblongata da bulunmaktadır. Oluşan doğum bozuklukları an-

nenin vücudunda endojen opioid peptid sistemini aktive etmekte, bu esnada endojen opioid peptidler plasenta bariyerini geçerek yavrunun endojen opioid reseptörlerinin aktivasyonunu sağlamaktadır. Böylece yavrunun solunum merkezinde yer alan opioid reseptörlerinde oluşan stimülasyonun neticesi olarak solunum depresyona uğramaktadır (6).

Bu amaçla yavruda hipoksiya'nın tedavisinde bir endojen opioid peptid antagonisti olan Naloxon 0.1-0.2 ml dozda damar içi yolla uygulanması tavsiye edilmektedir (2,6).

Normal doğum tarihlerinden kısa bir süre önce yani premature olarak doğmuş yavruların yaşama şansı zayıf olurken, gebeliğin 59. gününden önce doğmuş köpek yavrularının yaşama şansları yoktur (1).

Premature doğmuş yavruların vücut ağırlıkları normalin altında bulunur. Erken doğmuş veya yeni doğmuş yavrularda oluşan kilio yetersizliği durumunda akciğerlerde ve özellikle göğüs kaslarında oluşan gelişme az ve yavaştır. Böyle yavrular çoğunlukla solunum güclüğü ve böbrek fonksiyonlarındaki yetersizlikten dolayı da ödem hali gösterirler. Bu tip hayvanlar özellikle hipoglisemi (kandaki şeker oranının azlığı), sepsis, pneumonie ve kanamalara da meyillidirler (1,2).

Profilaktik olarak doğum öncesi dönemde anelerin beslenmesine dikkat edilmelidir. Bunların dışında hijyenik tedbirler alınmalı, gebe hayvanlar kronik enfeksiyonlar ve paraziter hastalıklar bakımından korunmaya alınmalıdır. Zayıf doğmuş yavrularda ise ilk etapta yapılacak uygulama sulu süt içerisinde glikoz, vitamin ve mineral maddeler ilave etmek suretiyle 2-3 saat aralıklarla yavrular ekstra olarak beslenmelidir (1,5).

Yeni doğmuş kedi ve köpek yavrularında ilk 1 hafta içerisinde kilo artışı kontrollerinin yapılması çok önemlidir. Normal şartlarda yeni doğan yavruların doğum ağırlığı ilk 10-12 gün içerisinde iki misline çıkmış olması gerekir. Yeni doğmuş yavrular doğum sonrası ilk 12-24 saat içerisinde normal doğum ağırlığının yaklaşık % 10'unu kaybetmişlerse böyle yavruların hemen gıda alımlarının sağlanması gerekir (1,2).

Yeni doğmuş kedi, köpek yavrularında sıkça karşılaşılan diğer bozukluklar; Hipoglisemi (kandaki şeker oranının düşmesi), Dehidrasyon (vücuttaki sıvı azalması) ve Hipotermi (normalin altındaki vücut ısısı) dir (1).

Yeni doğmuş yavrularda glikojen depoları oldukça azdır ve bunların büyük bir kısmı karaciğerde bulunur. Yavrularda yeterli miktarda sütle beslenemediklerinde açığa çıkan enerji ihtiyacı vücuttaki glikojen depolarından karşılanır ve bu depolarda kısa sürede tükenirler. Bu yetersizliğin 2 gün kadar devam etmesi halinde yavrularda bir hipoglisemi tablosu gelişir. Hipogliseminin şekillendiği yavrularda gıda alımı durur ve bunu takibinde çabucak bir dehidrasyon tablosu ortaya çıkar. Dehidrasyon durumunda vücutta sıvı yetersizliği söz konusudur, deri elastikiyetini kaybetmiş, büzüşmüş ve kuru birhaldedir. aynı zamanda kan basıncında azalma ve asetonemie (kanda aseton cisimlerinin birikmesi) tehlikesi de vardır (1,2).

Böyle durumlarda tedavi amacıyla ilk olarak damar içi yolla % 5 Dekstroz + Laktatlı Ringer solusyonundan 3.5 ml/100 g canlı ağırlık dozunda vücut ısısında uygulanmalıdır. Bunu takiben 15-30 dakika aralıklarla ağız yolu ile % 5-10'luk Glikoz solusyonundan 1 ml/100 g canlı ağırlık dozunda ılık olarak verilmeli ve bütün bu uygulamalara yavrunun gıda alımı normale dönene kadar devam edilmelidir (1).

Doğum sonrası ortaya çıkan diğer bir tehlikeli durum ise normalin altındaki vücut ısısı (Hipotermi) dir. Yeni doğmuş yavrularda vücuttaki ısı merkezi henüz tam fonksiyonel değildir, bu merkez ancak doğumdan 1-2 hafta sonra tam fonksiyonel hale geçer. Normal şartlarda yeni doğmuş yavrularda ilk haftalarda vücut ısısı 35-37 °C'ye ulaşır (1,4).

Yeni doğmuş yavrularda rektal ısının 34.4 °C'nin altına düşmesi halinde emme gücünde azalma, visseral organlarda felç, dokularda hipoksiya ve metabolik asidoz meydana gelir. Hipotermik yavrularda hareketlilikte azalma, apatie (çevreye ilgisizlik), solunum güçlüğü, inleme ve ses kısıklığı görülür. Vücut ısısının 21 °C'nin altına inmesi halinde ise hareketlilik kaybolur, solunum büyük ölçüde azalır. Böyle yavruların dokularında oksijen yetersizliği, deri altı kanamaların oluştuğu ve nihayet ölüm şekillen-

diği bildirilmiştir (1,2).

Hipotermili yavrularda tedavi amacıyla normal vücut ısısında % 5'lik Glikoz solusyonları damar içi yolla düzenli aralıklarla uygulanmalıdır. Bu tedaviye vücut ısısı tekrar 34.4 °C'ye ulaşana kadar devam edilmeli ve aynı zamanda yavruların buldukları ortamın normal oda ısısından biraz daha fazla sıcak ve oksijeni bol bir ortam olmasına dikkat edilmelidir. Hipotermi şekillenmiş yavrularda vücuttaki lenfosit miktarında da azalma oluşur, bu nedenle böyle hayvanlarda enfeksiyonlara karşı profilaktik olarak antibiyotiklerin uygulanmasında yarar vardır (1-4).

Özellikle annesi olmayan ya da annesi ölmüş yavrularda sıkça karşılaşılan diğer bir doğum sonrası bozukluk enfeksiyöz kökenli olmayan diare'dir. Bu tip ishal vakaları genellikle doğum sonrası 2-3 hafta içerisinde şekillenir ve sebebi de çoğunlukla soğuk süt ile yapılan beslemelerdir. Fakat yavrularda aşırı ve dengesiz beslemeler de ishale yolaçabilir (1,2,4).

Barsaklarda oluşan aşırı peristaltik hareketlerden dolayı sindirim kanalı enzimlerinin fonksiyonlarında bir yetersizlik ve safra salgılanmasında artış nedeniyle ishal şekillenmiş yavrularda başlangıçta dışkıının rengi sarımsı yeşildir, giderek dışkıının rengi gri ve nihayet beyaz renk alır (1).

Yeterli ölçüde anne sütü alamamış ya da hiç anne sütü ile beslenememiş yavrularda da ishal vakaları ile karşılaşılabilir. Örneğin inek sütü doymuş yağ asitlerini ihtiva eder, bu nedenle inek sütü kedi, köpek yavruları için ağır hazımsızlık oluşturur. Ayrıca inek sütü yüksek oranda laktoz da ihtiva eder. Laktoz yavrunun midesinde hidroklorik asit salgılanmasında artışa yol açar, artan hidroklorik asit sekresyonunu sindirim kanalındaki enzimlerin inaktivasyonunu sağlar ve böylelikle sindirim kanalında oluşan aşırı asitli ortama bağlı olarak barsak peristaltığında artış ve ishal tablosu meydana gelebilir (1-4).

Tedavide herşeyden evvel nedenlerin ortadan kaldırılması gerekir, yani asidik ortamın nötralizasyonu sağlanmalıdır. Bu amaçla en basitçe yapılacak uygulama yağ oranı düşük süt, normal temiz su ile veya çay ile sulandırılarak ılık

bir şekilde içirilmelidir ya da düşük dozlarda magnezyum kapsayan antasit preparatları ağız yolu ile uygulanabilir (1,3).

Ender olarak rastlanılan enfeksiyöz kökenli olmayan hastalıklardan bir diğeri yeni doğmuş yavruların hemolitik ikterus (hemolitik sarılık) dur. Anneye yapılan kan nakilleri ve aşı uygulamalarından sonra kolostoral sütte antikor seviyesinde yükselme meydana gelir. Bu sütü emen yavruların kanında oluşan eritrolizis sonucu hemolitik sarılık tablosu meydana gelir. Bu bozukluk doğum sonrası yaklaşık 24-48 saat içerisinde gelişebilir. Böyle yavrularda emme refleksi yetersizdir, solunum ve nabız sayısı artmıştır, mukozalar sarımsı renktedir, ağır ikterik hayvanlarda 72 saat içerisinde ölüm şekillenir (1-5).

Hemolitik sarılığın tedavisinde ilk yapılacak uygulama yavrular, anneden ayrılıp ılık, sulandırılmış ve B-vitamini ilaveli sütle beslenmelidir. Sarılık şekillenmiş yavrularda kan değişimleri yapılabilirse de bunun pratik kullanışlılığı yoktur (1-4).

Yavru köpek ve kedilerde karşılaşılan diğer bir bozukluk doğum sonrası 1-4 gün içerisinde ortaya çıkan Hemorajik sendrom vakasıdır. Bu bozukluk esnasında burun kanaması, dudaklarda ve dilde peteşiel kanamalar, hematurie (kan işeme), genel durumda hızla bozulma ve bunları takiben deri altında, akciğerlerde, periton da kanamalar oluşur ve hastalık ölümle sonuçlanır. Hemorajik sendromun başlıca nedeni K1-vitamini yetersizliğidir. Koruyucu amaçla gebe köpek ve kedilere doğumdan 14 gün kadar önce K1-vitamini enjeksiyonları yapılmalıdır. Hastalığın şekillendiği yavrularda tedavi amacıyla K1-vitamini uygulanmalıdır (1,2).

Köpek ve kedi yavrularında doğumdan hemen sonra ortaya çıkan diğer bir bozuklukta Toksik süt sendromudur. Bu bozukluk doğumdan 3-14 gün içerisinde ortaya çıkar ve nedeni anne sütünün bozuk oluşu ve toksik maddeler

ihtiva etmesidir. Bu tip yavrular huzursuzluk, vıyıklama ve barsaklarda gaz toplanması gibi semptomlar gösterirler. Barsaklarda aşırı gaz toplanması halinde hayvanlarda pres sancılar da oluşur. Sütte bulunan toksinlerin kaynağı annenin puerperal bozukluklarından ve uterus enfeksiyonlarından köken alabilir (1,3,4).

Toksik süt sendromu şekillenmiş yavrularda ilk önce dehidrasyon tedavisi yapılmalıdır, daha sonra oral yolla % 5'lik Dekstroz solusyonu kısa aralıklarla karın duvarında oluşan gerginlik giderilene kadar verilmelidir. Ayrıca böyle yavruların perineum ve preputium bölgelerine masaj yapmak suretiyle dışkılama ve idrar çıkışına yardımcı olunmalıdır. Bu uygulamalardan sonra 8-12 saat içerisinde yavrular sakinleşirler ve daha sonra onların beslenmelerine dışarıdan sulandırılmış sütle devam edilmelidir (1-3).

Sonuç olarak diyebiliriz ki, yeni doğmuş kedi ve köpek yavrularında doğum esnasında ve doğumdan hemen sonra hayati önemi olan pek çok bozukluk veya hastalık şekillenebilmektedir. Bunların mümkün olan en kısa sürede teşhisi ve hedeflenen tedaviye hemen başlanması yeni doğan yavruların yaşama şanslarını büyük ölçüde arttıracaktır.

KAYNAKLAR

1. Rüssem M: Erkrankungen Neugeborener Hunde-und Katzenwelpen. Fortschritte der Veterinarmedizin Heft, 30:13. Kongreßbericht, 123-127, 1980.
2. Walser K, Bostedt H: Neugeborenen und Sauglingskunde der Tiere. Ferdinand Enke Verlag Stuttgart, 1990.
3. Aehnelt E: Pathologie der Früchte, Neugeborenen und Sauglinge. In Rosenberger G and Tillmann H (Hrsg), Tiergeburtshilfe, 753-807, Verlag Paul Parey in Berlin und Hamburg, 1960.
4. Baier W, Schaetz F: Tierärztliche Geburtskunde. 295-312, Ferdinand Enke Verlag Stuttgart, 1972.
5. Niemand H G, Suter P F: Praktikum der Hundeklinik. 631, Verlag Paul Parey Berlin und Hamburg, 1989.
6. Schmid G, Rüsse M: Zur Reanimation der Welpen bei der Schnittenbindung. Tierarztl. Prax, 15: 219-220, 1987.